

також з термінологічними проблемами, які продовжують існувати в чинному законодавстві країни і потребують усунення.

Список використаних джерел

1. Статистичні відомості про кількість кримінальних проваджень та руху по них за 2013–2016 роки [Електронний ресурс] // Генеральна прокуратура України : [сайт]. – Режим доступу: <http://gp.gov.ua>. Назва з екрана.

2. Статистичні відомості про стан злочинності в Україні за 2010–2012 роки [Електронний ресурс] // МВС України: [сайт]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua>. – Назва з екрана.

3. Кримінальний кодекс України (зі змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2014 року). – Київ : Одиссей, 2014. – 232 с.

4. Положення про Департамент державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України 3 верес. 2012 р. № 769. – Київ : МВС України, 2012. – 10 с.

5. Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 7 січ. 2015 р. № 81. – Київ : НПУ, 2015. – 8 с.

Ваєриш А. В. – здобувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТЕРПІЛИХ ВІД ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА

Однією з основних базових матеріальних потреб людини є потреба в житлі. На сьогодні держава, гарантуючи в Конституції України право кожного на житло [1], регламентує різні шляхи задоволення цієї потреби. Відносно новим інструментом для реалізації конституційного права на житло є можливість його придбання через фінансування проектів будівництва об'єктів нерухомості. Такий механізм відповідає сучасним соціальним й ринковим вимогам та є більш фінансово вигідним для потенційних покупців-інвесторів порівняно з купівлею нерухомості на вторинному ринку. Водночас високі ціни на житло, правова необізнаність населення з механізмами

фінансування будівництва та захисту своїх законних інтересів, великий грошовий обіг та інші обставини призводять до тінізації відносин щодо фінансування будівництва і поширення вчинення злочинів у цій сфері [2]. Аналіз практики здійснення контрольної діяльності територіальними підрозділами Державної архітектурно-будівельної інспекції свідчить, що для сфери будівництва в Україні останніми роками характерне збільшення кількості порушень норм і правил під час розташування і будівництва нових об'єктів, зниження якості будівництва, застосування непридатних до використання матеріалів і виробів, введення в експлуатацію незакінчених будівель і споруд [3, с. 3].

З огляду на економічне та соціальне значення будівельної галузі, а також наявні в державі проблеми, пов'язані із забезпеченням населення житлом, злочини у сфері будівництва ще більше загострюють соціальну напруженість у суспільстві, підривають довіру населення до забудовників, органів влади, знижують інвестиційну привабливість та бізнес-активність на ринку нерухомості тощо [4, с. 98]. Зазначене зумовлює необхідність вжиття заходів для протидії та попередження злочинів цієї категорії. Маємо на меті дати характеристику систематизованих відомостей про жертв злочинів у сфері будівництва, які могли б слугували описово-інформативною базою для розроблення заходів із протидії злочинам та їх попередження.

Дослідження жертв злочинів у сфері будівництва здійснювалося на підставі вивчення матеріалів кримінальних проваджень та вироків, узятих з Єдиного реєстру судових рішень, за якими обвинувачувались 243 особи, ухвалені в період 2013–2017 рр. у різних регіонах України (м. Київ, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська обл.). Потеплілими визнано 317 осіб. Матеріалами для аналізу було використано аналітичні відомості, висновки та пропозиції експертів, юристів, економістів, які є фахівцями у будівельній галузі України, а також повідомлення зі ЗМІ про кримінальні правопорушення у сфері будівництва.

Потерпілими від злочинів у сфері будівництва можуть бути фізичні особи (робітники, випадкові особи, які набули

право власності) (14 %) та фізичні особи – інвестори (59 %). Інвесторами можуть бути як фізичними, так і юридичними особи. Потерпілих юридичних осіб від злочинів зазначеної категорії можна диференціювати так: юридична особа, яка є замовником будівництва (8 %); юридичні особи, які є власниками або орендарями нерухомого майна (2 %) та будівельні компанії, які безпосередньо здійснюють будівництво (17 %). Будівельні компанії можна розподілити на: генерального підрядника (6 %); субпідрядника (3 %) та підрядника (8 %). За результатами дослідження встановлено, що вікова характеристика потерпілих від злочинів у сфері будівництва: фізичні особи – 73 %, з яких 14 % – віком 18–24 роки; 25 % – 25–35 років; 31 % – 35–45 років; 3 % – віком 45–55 років. Юридичні особи, потерпілі від злочинів становлять 27 %.

Злочини у сфері будівництва найчастіше вчиняються щодо потерпілих середнього віку. Кількість потерпілих у досліджених нами кримінальних провадженнях становить 317 осіб, серед них 113 (36 %) – жінки, 204 (64 %) – чоловіки. Сфера діяльності потерпілих досить різноманітна: студенти – 0,5 %, робітники – 15 %, службовці – 21 %, особи, які працюють в сільському господарстві – 37,5 %, самозайняті особи – 25 %, особи без основного джерела доходу – 1 %. Освітній рівень потерпілих засвідчує, що особи з вищою та незакінченою вищою освітою складають 73 %, середньою – 21 %, неповною середньою – 5 %, початковою і без освіти – 1 %. Привертає увагу факт, що значний відсоток потерпілих (27 %) становлять особи, які не мають вищої освіти. Саме серед них велика частка осіб своєю поведінкою, що полягала у їх неналежній обізнаності щодо купівлі-продажу нерухомості, провокувала вчинення злочину щодо них. Шкода від злочинів зазначеній сфері може бути фізична (23 %) та матеріальна (77 %). Фізична шкода завдається в результаті: використання неякісних будівельних матеріалів, що пов'язано з їх економією (6 %); порушення правил техніки безпеки під час будівництва (12 %); експлуатації неякісно побудованого приміщення після здачі будинку (5 %). Матеріальна шкода завдається в результаті: неякісного будівництва, що пов'язано з додатковим облаштуванням

приміщення (12 %); не доведення будівництва до кінця (47 %); викрадення будівельних матеріалів та інструментів (18 %).

Варто виокремити категорію «випадкових» потерпілих, до яких належать як фізичні, так і юридичні особи, які зазнали фізичної чи матеріальної шкоди в результаті експлуатації нерухомості, здійснення будівельних робіт тощо. Злочини у сфері будівництва вчиняються щодо фізичних осіб середнього віку, більшість з яких становлять чоловіки. Сфера діяльності потерпілих фізичних осіб – самозайняті особи та особи, які працюють в сільському господарстві. Кількість потерпілих фізичних осіб, які не мають освіти, становить 27 %. У результаті злочинів у сфері будівництва може бути завдано матеріальної шкоди. Зазначені дослідження містять описово-інформаційний зміст та можуть бути використані для розроблення заходів протидії та попередження злочинів.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Гумін О. М. Жертва кримінальної насильницької поведінки: віктимологічна характеристика особи / О. М. Гумін, І. М. Зубач // Науково-інформаційний вісник. Право. – 2013. – № 7. – С. 315–322.
3. Матвійчук А. В. Контрольні провадження у галузі будівництва : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Матвійчук Анатолій Васильович. – Харків, 2010. – 215 с.
4. Чернишов Г. М. Кримінологічна характеристика шахрайств в інвестиційно-будівельній сфері / Г. М. Чернишов // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – № 10. – Т. 2. – С. 98–101.